

Social Darwinism as a new normal: debates in ethics and political philosophy on herd immunity during Covid -19**

Kan Boonyakanchana *

Abstract

The aim of this paper is to study the traces of the ideas in ethics and political philosophy on herd immunity during Covid -19 The study can be divided into 2 parts: 2) History of herd immunity 2) ethics and political philosophy on herd immunity during Covid -19. Overall, the results from this study show that there are many traces of herd immunity which can be traced back to Social Darwinism ideas.

Keywords: political philosophy, ethics, Covid -19, Social Darwinism.

* Assistance Professor, Faculty of Political Sciences, Ramkhamhaeng University. Email: Kan@rmail.ru.ac.th

** This article is a part of the research “Herd immunity as a new normal: debates in ethics and political philosophy on herd immunity during Covid –19” which has been funded by Research and Development Institute, Fiscal Year 2021, Ramkhamhaeng University

*** Received July 4, 2022; Revised December 2, 2022; Accepted December 6, 2022

**ร่องรอยแนวคิดดาร์วินทางสังคมกับบทบาทในฐานะฐานจริยศาสตร์วิถีใหม่
:ปัญหาทางจริยศาสตร์และปรัชญาการเมืองเกี่ยวกับแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่
ในกรณีโควิด 19****

กานต์ บุญยะกาญจน *

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับร่องรอยปัญหาทางจริยศาสตร์และปรัชญาการเมืองเกี่ยวกับแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ในกรณีโควิด 19 การศึกษานี้ อาจจำแนกออกได้เป็นสองส่วนได้แก่ 1)พัฒนาการของแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ 2) ปัญหาทางจริยศาสตร์และปรัชญาการเมืองเกี่ยวกับแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ในกรณีโควิด 19 โดยสรุปผลลัพธ์จากศึกษาแสดงให้เห็นว่ามีร่องรอยจำนวนมากในแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ในกรณีโควิด 19 ที่สามารถสืบสาวไปหาร่องรอยแนวคิดดาร์วินทางสังคม

คำสำคัญ : จริยศาสตร์ ปรัชญาการเมือง โควิด 19 แนวคิดดาร์วินทางสังคม

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง Email: Kan@rmail.ru.ac.th

** บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของ งานวิจัยเรื่อง วิถีใหม่ในภูมิคุ้มกันหมู่:ปัญหาทางจริยศาสตร์และปรัชญาการเมืองเกี่ยวกับแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ในกรณีโควิด 19 (Herd immunity as a new normal: debates in ethics and political philosophy on herd immunity during Covid -19) ทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณรายจ่ายจากรายได้มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเภทมหาวิทยาลัย โดยสถาบันวิจัยและพัฒนาฯ งบประมาณประจำปี 2564

*** ได้รับบทความ 4 กรกฎาคม 2565; แก้ไขปรับปรุง 2 ธันวาคม 2565; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 6 ธันวาคม 2565

บทนำ

แนวคิดหนึ่งซึ่งถูกพูดถึงตั้งแต่ปัญหา Covid -19 เริ่มก่อตัวและถูกต่อต้านอย่างรวดเร็ว นั่นคือ แนวคิดการใช้ภูมิคุ้มกันหมู่เพื่อรับมือกรณีแพร่ระบาด ซึ่งเชื่อว่าการจัดการไวรัสที่ดีที่สุดคือการปล่อยให้พลเมืองจำนวนมากที่แข็งแรงได้รับเชื้อไวรัส เพื่อให้ร่างกายของคนเหล่านี้สร้างภูมิคุ้มกันอันจะกลายเป็นภูมิคุ้มกันหมู่ให้กับทั้งสังคม โดยแนวคิดดังกล่าวจะได้รับการพูดถึงและพยายามให้เกิดขึ้นในหลายประเทศ เช่น สหราชอาณาจักร สวีเดน บราซิล และ กลุ่มประเทศในแอฟริกา (France24, 2020) ถึงแม้แนวคิดเหล่านี้จะถูกต่อต้านในเบื้องต้น แต่ในช่วงเวลาที่ทั้งโลกยังคงเผชิญกับปัญหาการระบาดที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการแก้ปัญหาด้วยการควบคุมพลเมือง (lockdown) กำลังถูกตั้งคำถาม แนวคิดเหล่านี้จึงเป็นเรื่องที่สมควรกลับมาพิจารณาอีกครั้งในมิติที่กว้างขวางขึ้น มิใช่เพียงแค่ประเด็นทางวิทยาศาสตร์ แต่รวมถึงในแง่สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เพื่อเชื่อมโยงแนวคิดดังกล่าวเข้ากับรากฐานทางปรัชญา อันจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายเพื่อการอยู่รอดของสังคมมนุษย์ในสภาวะปกติใหม่ (new normal) อย่างยั่งยืน

การใช้แนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่เพื่อรับมือ Covid -19 ถูกพูดถึงอย่างเป็นทางการ ในฐานะแนวทางของรัฐผ่านของเสนอของ Sir Patrick Vallance หัวหน้าที่ปรึกษาด้านวิทยาศาสตร์ของสหราชอาณาจักร โดยมีเป้าหมายหลักในการลดความเสียหายของการติดเชื้อ แนวทางนี้อยู่บนสมมุติฐานที่ว่าประชาชนจำนวนมากเมื่อได้รับเชื้อจะแสดงอาการน้อย และถ้าผู้คนเหล่านี้ได้รับเชื้อและเกิดภูมิคุ้มกัน จะช่วยลดการแพร่เชื้อและในทางเดียวกันก็จะเป็นการปกป้องผู้อ่อนแอไปด้วยได้ (Stewart & Busby, 2020) รากฐานของสมมุติฐานนี้ถูกพัฒนาขึ้นจากการทดลองในช่วงทศวรรษที่ 1930 ซึ่งต่อมา กลายเป็นแนวคิดที่สนับสนุนการฉีดวัคซีนในเด็กเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันหมู่ในสังคม

ถึงกระนั้น การใช้แนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่เพื่อรับมือ Covid-19 ของสหราชอาณาจักรกลับถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงจากบรรดานักวิทยาศาสตร์ เช่นมีการรวบรวมรายชื่อนักวิทยาศาสตร์กว่า 200 คน กัดดันแนวทางการแก้ปัญหาของรัฐบาล ข้อวิพากษ์วิจารณ์นโยบายภูมิคุ้มกันหมู่เป็นไปอย่างกว้างขวาง นับตั้งแต่ประเด็นทางวิทยาศาสตร์ เรื่องความปลอดภัยของชีวิตผู้คน และเพิ่มความน่าสนใจไปจนถึงประเด็นทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เช่นกรณี Prof van Schaik จาก Birmingham University ที่วิพากษ์วิจารณ์การใช้แนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ว่าเป็นการสะท้อนทัศนคติแบบเสรีนิยมต่อไวรัส (laissez-faire attitude to the virus) (Ghosh, 2020) ความพยายามอธิบายแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่เข้ากับมิติทางจริยศาสตร์ ปรัชญา หรืออุดมการณ์ทางการเมือง ไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่สักในวงวิชาการ ก่อนหน้านี้มีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่พยายามอธิบายแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ในมิติทางปรัชญา แต่มักอยู่บนกรณีศึกษาของการรณรงค์ให้เกิดการฉีดวัคซีนในเด็กโดยชี้ให้เห็นถึงพันธะทางจริยธรรมส่วนบุคคล ที่มีผลต่อการสร้างภูมิคุ้มกันหมู่ทั้งสังคมอันเป็นประโยชน์สาธารณะ หรืออธิบายถึงประโยชน์ของการฉีดวัคซีนในแง่ทฤษฎีประโยชน์นิยม ที่จะเกิดประโยชน์สูงสุดกับสังคม เป็นทั้งหน้าที่ทางจริยธรรมของปัจเจกบุคคล และในทางเดียวกันก็เป็นหน้าที่สร้างประโยชน์สาธารณะของรัฐ (Giubilini, Douglas & Savulescu, 2018) อย่างไรก็ตามการอธิบายดังกล่าวกลับไม่เพียงพออย่างยิ่งต่อการอธิบายนโยบายภูมิคุ้มกันหมู่ในกรณี Covid-19 โดยข้อจำกัดประการแรก กรณีการระบาดของ Covid-19 นั้นมีความแตกต่างจากการรณรงค์ฉีดวัคซีนในเด็กเพราะในปัจจุบันเรายังไม่สามารถผลิตวัคซีน Covid-19 ได้เพียงพอ อีกทั้งความเข้าใจต่อเชื้อไวรัสตัวนี้ยังอยู่ในระดับจำกัด ผนวกกับอัตราผู้เสียชีวิตที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ภูมิคุ้มกันหมู่ตามนโยบายของสหราชอาณาจักรจึงไม่ใช่การรณรงค์สร้างภูมิคุ้มกันโดยปัจเจกบุคคลเพื่อให้ทั้งสังคมมีภูมิคุ้มกันกลับกันแนวทางนี้เป็นการผลักภาระในการสร้างความคุ้มกันให้สังคมแก่ผู้คนที่

ความแข็งแรงและมีหวังว่าจะสร้างภูมิคุ้มกันกับสังคมให้แก่ผู้อ่อนแอได้ ด้วยความซับซ้อนประการแรกจึงนำไปข้อจำกัดประการที่สองคือ ข้อถกเถียงทางปรัชญาและจริยศาสตร์ของนักคิดร่วมสมัยต่อกรณี Covid-19 ว่าด้วยเรื่องบทบาทของรัฐและเสรีภาพของประชาชน (Bhattacharya & Niker, 2021) ที่ต่างก็ล้วนตั้งคำถามว่า ภายใต้ข้ออ้างเรื่องความปลอดภัยและสุขภาพของประชาชน เสรีภาพและสิทธิส่วนบุคคลอาจถูกคุกคามอย่างหนักหน่วงซึ่งในกรณีนี้แม้ในรัฐไทยเองก็ยังมีคำขวัญที่ว่า “สุขภาพมาก่อนเสรีภาพ”

ในขณะที่การถกเถียงทางปรัชญากำลังดำเนินไปอย่างเชื่องช้า ดังที่เราพบว่ายังไม่มีงานเขียนใดในโลกวิชาการชี้ชวนให้เห็นถึงปัญหาเหล่านี้อย่างจริงจัง แต่จำนวนผู้ที่ติดเชื้อ และผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างน่าใจหาย อีกทั้งปัญหาสังคมอีกมากมายกำลังตามมาจกนโยบายการควบคุมพลเมือง ทั้งปัญหาเสรีภาพ เศรษฐกิจที่อาจจะตกต่ำที่สุดในประวัติศาสตร์ และคำถามสำคัญที่ว่าเราจะต้องอยู่เช่นนี้กันถึงเมื่อไหร่ เพราะการรอคอยวัคซีนที่มีประสิทธิภาพนั้นยังคงห่างไกล ในขณะที่ภาคเศรษฐกิจและสังคมไม่อาจกลั้นใจไปได้นานกว่านี้อีกมากนัก ข้อเสนอจำนวนมากเพื่อหาทางออกให้กับนโยบาย lockdown ที่ไร้จุดสิ้นสุดที่แน่ชัดนี้จึงปรากฏขึ้น โดยข้อเสนอจำนวนมากไม่น้อยพาวเราย้อนกลับไปยังสิ่งที่เราเร่งร้อนปฏิเสธอย่างภูมิคุ้มกันหมู่ เช่น ข้อเสนอของมหาวิทยาลัย Warwick เพื่อยับยั้งปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำโดยการประยุกต์แนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่เข้ากับนโยบาย lockdown ที่กำลังใช้อยู่ โดยการเสนอให้ผ่อนปรนมาตรการกับคนวัยทำงานที่มีอายุ 30 ปี ให้สามารถออกไปทำงานได้ตามปกติ เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจยังคงเดินหน้าต่อไป โดยมีความเชื่อว่าด้วยอัตราการตายที่ต่ำของผู้ป่วยในวัยนี้ เราอาจคาดหวังได้ว่าพวกเขาจะมีภูมิคุ้มกันมากเพียงพอที่จะไม่ได้รับผลกระทบจากไวรัสมากนัก และด้วยวิธีการเช่นนี้เราจะค่อยๆสามารถสร้างภูมิคุ้มกันหมู่ให้กับสังคมได้ด้วยการให้อิสระคนที่แข็งแรงกว่า พร้อมกันนั้นก็เป็นการปกป้องกลุ่ม

เพราะบางให้ปลอดภัยรวมถึงเศรษฐกิจและสังคมก็ยังเดินหน้าต่อไปได้อีกด้วย (Oswald & Powdthavee, 2020) ข้อเสนอที่นับว่าน่าสนใจมากแต่ด้วยเป็นข้อเสนอจากฝั่งเศรษฐศาสตร์ ย่อมสร้างความวิตกกังวลไม่น้อยในประเด็นทางจริยศาสตร์และปรัชญาว่าด้วย เสรีภาพ ความเสมอภาค รวมถึงความเสี่ยงของผู้คน คำถามและข้อกังวลทางจริยศาสตร์และปรัชญาเหล่านี้ถือเป็นเรื่องจำเป็นมากในการตัดสินใจทางนโยบายหรือแม้แต่เป็นเครื่องช่วยในการมองย้อนกลับมาพิจารณาโยบายเหล่านี้เมื่อเรากำลังก้าวเข้าสู่ สภาวะปกติใหม่ (new normal) ในงานวิจัย วิถีใหม่ในภูมิคุ้มกันหมู่: ปัญหาทางจริยศาสตร์และปรัชญาการเมืองเกี่ยวกับแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ในในกรณี Covid-19 นี้ ผู้วิจัยพยายามที่จะเติมเต็มช่องว่างทางปรัชญาและจริยศาสตร์ให้แก่แนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ โดยศึกษาย้อนหลังไปถึงต้นกำเนิดของแนวคิดเพื่อให้เห็นภาพกว้าง อีกทั้งพิจารณากับกรณีเฉพาะกับเงื่อนไขที่มีลักษณะพิเศษในกรณีปัจจุบัน และเชื่อมโยงแนวคิดเหล่านี้เข้ากับรากฐานทาง จริยศาสตร์และปรัชญาเพื่อสร้างคำอธิบายให้กับข้อถกเถียงต่าง ๆ ของนโยบาย ทั้งแนวคิดเรื่องความยุติธรรม บทบาทของรัฐ และเสรีภาพของประชาชน ซึ่งไม่ได้มีลักษณะเสรีนิยมหรือประโยชน์นิยมธรรมดาเหมือนกรณีการฉีดวัคซีนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันหมู่ทั่วไป เพื่อที่จะตอบคำถามสำคัญ เช่น การเลือกใช้วิธีสร้างภูมิคุ้มกันหมู่โดยผู้ที่แข็งแรงยังเป็นการเคารพหลักความเสมอภาคอยู่หรือไม่? การปล่อยให้คนที่แข็งแรงกว่าออกไปใช้ชีวิตปกติเป็นการหยิบบั้นเสรีภาพหรือในทางกลับกันเป็นการสร้างภาระแก่เขาต่อสังคมสาธารณะ? บทความนี้จึงจะแบ่งโครงสร้างออกเป็น สองส่วนคือ

หนึ่ง พัฒนาการของแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่และรากฐานทางจริยศาสตร์ โดยอธิบายถึงจุดเริ่มต้นแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ในทศวรรษที่ 1930 ไปจนถึงแนวคิดที่แพร่หลายในปัจจุบันก่อนเกิดกรณี Covid-19 อันนำไปสู่ภูมิคุ้มกันหมู่วิถีใหม่ที่เรียกว่าภูมิคุ้มกันหมู่ตามธรรมชาติ สอง ข้อถกเถียงทางจริยศาสตร์และปรัชญาต่อแนวคิด

ภูมิคุ้มกันหมู่ในกรณี Covid-19 โดยพิจารณาในทั้งกรอบจริยศาสตร์ต่างๆ และร่องรอยแนวคิดดำรงวินทางสังคมกับบทบาทในฐานะฐานจริยศาสตร์วิถีใหม่

จากฟาร์มปศุสัตว์ถึงโรคอุบัติใหม่: พัฒนาการของจริยศาสตร์ในแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่

หากเราต้องการทำความเข้าใจถึงแก่นแท้ของแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ที่เรากำลังเผชิญอยู่นี้ ก็คงหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่ต้องย้อนไปที่จุดกำเนิดจาก สหรัฐอเมริกา ในช่วงทศวรรษที่ 1910 ในช่วงเวลานั้นได้เกิดปัญหาที่สำคัญขึ้นกับวงการปศุสัตว์ในสหรัฐอเมริกา คือเกิดการระบาดของการแท้งที่เกิดขึ้นเอง (spontaneous abortion) ในวัวและแกะจำนวนมาก และที่สำคัญการแท้งที่เกิดขึ้นเป็นการแท้งแบบติดต่อกัน ขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว ปัญหานี้ก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้างต่อทั้งการเลี้ยงสัตว์และการขายผลิตภัณฑ์จากสัตว์ ในตอนแรกเกษตรกรเห็นว่าการแท้งที่เกิดขึ้นนี้สามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีอย่างง่ายก็คือ การกำจัดสัตว์ที่มีอาการ ทั้งด้วยการขายและสังหารทิ้ง อย่างไรก็ตามวิธีเหล่านี้ก็ไม่สามารถชะลอการระบาดของที่เกิดขึ้นได้

จอร์จ พอตเตอร์ (George Potter) สัตวแพทย์แห่งรัฐแคนซัส และ ออดอล์ฟ อีริคฮอร์น (Adolph Eichhorn) (1918) คือบุคคลสำคัญที่ออกมารวบรวมวิธีการรับมือที่ไร้ระบบดังกล่าวผ่านบทความในวารสารของสมาคมสัตวแพทย์ในปี 1916 และ 1918 และในบทความเหล่านี้เอง แนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ก็ได้ก่อตัวขึ้น เขาได้ใช้อุปมาเปรียบเทียบกับ “อาการแท้งที่เป็นโรคระบาดนั้น อุปมาเหมือนดั่งไฟ ถ้าหากไม่มีเชื้อฟืนใหม่เติมเข้าไปแล้ว ไฟก็ย่อมจะมอดดับลง ในกรณีนี้ภูมิคุ้มกันหมู่ (ต่อโรคระบาด) จะเกิดขึ้นเมื่อเราดูแลรักษาวัวทั้งหลายที่มีภูมิคุ้มกันและเลี้ยงดูถูกวิธีให้เข้มแข็งและที่สำคัญที่สุดคือป้องกันการเข้ามาของวัวจากพื้นที่อื่น ๆ “Abortion disease may be likened to a fire, which, if new fuel is not constantly added, soon dies

down. Herd immunity is developed, therefore, by retaining the immune cows, raising the calves, and avoiding the introduction of foreign cattle.”

แนวคิดของพอดเตอร์ ในช่วงเวลาดังกล่าวนับว่ามีที่น่าสนใจอย่างมาก ไม่ใช่แต่เพียงการรับมือโรคในทางระบาดวิทยา แต่สำคัญมากในทางปรัชญาด้วย นั่นคือ พอดเตอร์กำลังเชื่อมโยงวิถีคิดทางปรัชญาแบบเสรีนิยมที่มีฐานบนปัจเจกนิยม (Individualism) เข้ากับ รวมหมู่นิยม (Collectivism) ด้วยการมองว่า ภูมิคุ้มกันเฉพาะของแต่ละบุคคล จะสร้างภูมิคุ้มกันร่วมให้กับคนทั้งสังคมในท้ายที่สุด อันที่จริงวิธีการอธิบายเช่นนี้คล้ายคลึงกับคำอธิบายคลาสสิกอันเป็นรากฐานของทุนนิยมของอดัม สมิธ (Adam Smith) (2002) ที่เรารู้กันดี ดังที่เขาบอกว่า มนุษย์แต่ละคนทำเพื่อประโยชน์สาธารณะจากการทำเพื่อประโยชน์ตัวเอง ถึงแม้ “ปัจเจกแต่ละคน...ไม่แม้แต่จะรู้ว่าตนตั้งใจจะทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ และไม่รู้ว่ตนทำไปมากเท่าไร เขาเพียงแต่ตั้งใจทำเพื่อความปลอดภัยของตนเท่านั้น” (“every individual... neither intends to promote the public interest, nor knows how much he is promoting it... he intends only his own security...”)

ถึงแม้ความคล้ายคลึงของแนวคิดของสมิธกับภูมิคุ้มกันหมู่ตามธรรมชาติจะปรากฏอยู่อย่างเด่นชัด จนมีการวิพากษ์วิจารณ์การใช้แนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ว่าเป็นการสะท้อนทัศนคติแบบเสรีนิยมต่อไวรัส (laissez-faire attitude to the virus) (Ghosh, 2020) แต่ในกรณีของแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ อาจมีประเด็นเพิ่มเติมให้ต้องพิจารณาอีกเงื่อนไขหนึ่งคือ แนวคิดนี้ไม่ได้มีเงื่อนไขเพียงแค่การแสวงหาประโยชน์ตามความสามารถและศักยภาพของตนเองเท่านั้น หากแต่แนวคิดดังกล่าวยังมุ่งเน้นถึงการปรับตัวเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อสร้างประชากรที่มีความเข้มแข็งอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาในกรณีของ พอดเตอร์ ที่เริ่มต้นแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ในการระบาดของ การแก๊งที่เกิดขึ้นเองในวัว เขาอธิบายวิธีการรับมือ ว่าต้องดูแลสัตว์ที่มีภูมิ และ

ถนอมลูกวัวรุ่นต่อไป จึงจะสามารถรับมือกับการระบาดได้ พอตเตอร์ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขสัตว์ที่ติดเชื้อที่ไม่สามารถสร้างภูมิคุ้มกันได้มากนัก เพราะถือว่าเป็นข้อยกเว้นของแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ก็ว่าได้ อีกทางหนึ่งก็เพราะวิธีการจัดการกับสัตว์ติดเชื้อในระบบปศุสัตว์นั้นไม่มีวิธีการอย่างชัดเจนด้วยการกำจัดทิ้ง โดยเราอาจเรียกหลักการเช่นนี้ว่า “ภูมิคุ้มกันหมู่โดยธรรมชาติ” แต่ในกรณีของมนุษย์ ย่อมมีเงื่อนไขที่ซับซ้อนกว่านั้น นั่นคือเราไม่สามารถปล่อยให้ผู้ติดเชื้อแต่ไม่สามารถสร้างภูมิคุ้มกันหรือผู้ป่วยที่มีอาการหนัก ต้องตายโดยไม่มีการอธิบายที่เหมาะสม

ด้วยเหตุนี้เมื่อการแพทย์พัฒนาขึ้น จึงนำมาสู่การสร้างภูมิคุ้มกันหมู่ให้กับมนุษย์อย่างทั่วถึงผ่านการฉีดวัคซีนเพื่อลดจำนวนการสูญเสียให้มากที่สุด ซึ่งกลายเป็นรากฐานความเข้าใจภูมิคุ้มกันหมู่ที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปก่อนหน้าการระบาดครั้งนี้ ในฐานะ “ภูมิคุ้มกันหมู่โดยวัคซีน” แต่ในสถานการณ์การระบาดของไวรัส Covid-19 ในปัจจุบัน ภูมิคุ้มกันหมู่โดยวัคซีนกำลังถูกท้าทาย เราจะพบว่าความสูญเสียเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้จากเงื่อนไขจำนวนมาก ทั้งจำนวนผู้ติดเชื้อที่มีมหาศาล ความรุนแรงของอาการ การกลายพันธุ์ที่รวดเร็ว รวมถึงการขาดแคลนทรัพยากรและกำลังคน จนทำให้ความตายจากการระบาดครั้งนี้ต้องกลายเป็นสิ่งที่ยอมรับได้อยู่ในที (Smyth, 2021) คำถามสำคัญทาง จริยศาสตร์และความคิดทางการเมืองที่ตามมาในกรณีนี้ก็คืออะไรคือรากฐานของคำอธิบายความตายที่ยอมรับได้ในความคิดภูมิคุ้มกันหมู่?

ตัวอย่างที่ชัดเจนของการเปลี่ยนแปลงฐานจริยศาสตร์ในกรณีการระบาดนี้คือการตัดสินใจว่าจะทำการล็อกดาวน์หรือปล่อยให้เกิดภูมิคุ้มกันหมู่ตามธรรมชาติทั้ง ๆ ที่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนพอ เราจะเห็นได้ว่าข้อถกเถียงของปัญหาการแพร่ระบาดนี้ เกิดจากรากฐานทางปรัชญาว่าด้วยการใช้ชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะการพิจารณาคุณค่ามนุษย์ในฐานะสัตว์สังคมที่มีวิถีชีวิตรวมหมู่ อันเป็นรากฐานทางปรัชญาของตะวันตกมายาวนาน อาจกล่าวได้ว่าปรากฏร่องรอยตั้งแต่การจำแนกมนุษย์ในงานของอริสโตเติลแล้ว การที่

ต้องสนใจประเด็นนี้เนื่องด้วยกิจกรรมจำนวนมากที่ทำให้การแพร่ระบาดของตัวอย่างรวดเร็ว ล้วนเป็นกิจกรรมการเข้าสังคมซึ่งต้องอาศัยการรวมกลุ่มจำนวนมากทั้งสิ้น ภายหลังจากการระบาดสิ่งนี้ได้ทำทลายถึงหลักการความเชื่อดั้งเดิมที่มนุษย์พิจารณาตัวเองว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคมและกิจกรรมการอยู่ร่วมกันหรือการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันก็เป็นกิจกรรมอันปฏิเสธไม่ได้หากเราต้องอยู่ร่วมกันเป็นมนุษย์ เพราะกิจกรรมการเข้าสังคมต่าง ๆ ถูกควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ นำไปสู่การพยายามเปลี่ยนแปลงธรรมชาติมนุษย์ผ่านมาตรการการควบคุมการใช้พื้นที่สาธารณะ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าไปถึงขั้นที่รุนแรงที่สุดคือการล็อกดาวน์อย่างที่หลายประเทศเผชิญ โดยตลอดช่วงเวลาการระบาดกว่า 2 ปี มีการเปลี่ยนแปลงของนโยบายการควบคุมการใช้พื้นที่สาธารณะอย่างมีนัยสำคัญอย่างต่อเนื่อง นั่นคือ ทุก ๆ ครั้งที่มีจำนวนการระบาดเพิ่มขึ้น มาตรการการควบคุมพื้นที่สาธารณะก็จะเข้มข้นขึ้น และเมื่อจำนวนผู้ติดเชื้อลดลง มาตรการก็จะผ่อนคลายลงและหันเหไปสู่การใช้ภูมิคุ้มกันหมู่

จากข้อมูลดังกล่าวก็ชวนให้เข้าใจว่ามาตรการล็อกดาวน์คือวิธีการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพที่สุดวิธีหนึ่งในการรับมือการระบาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งก่อนการค้นพบวัคซีน เพราะในเวลานั้น ไม่มีเครื่องมือใดที่จะสามารถควบคุมหรือยับยั้งการระบาดได้เลยนอกจากการควบคุมพฤติกรรมการใช้ชีวิตของมนุษย์ และการควบคุมพฤติกรรมการใช้ชีวิตของมนุษย์นั้น ได้พัฒนากลายเป็นแนวคิดสำคัญที่เรียกว่า New Normal หรือสภาวะปกติใหม่ อย่างไรก็ตามวิธีล็อกดาวน์ดังกล่าว นำมาสู่ข้อถกเถียงในสังคมอย่างกว้างขวาง นั่นคือการควบคุมเช่นนี้เป็นการละเมิดเสรีภาพของประชาชนหรือไม่ เราจะพบได้ว่าข้อถกเถียงนี้เริ่มต้นตั้งแต่การที่ภาครัฐตัดสินใจจะควบคุมเสรีภาพของผู้คนเพื่อจำกัดวงการแพร่ระบาด ข้อวิพากษ์วิจารณ์ขยายตัวจากคนหลากหลายไม่ว่าจะเป็นคนธรรมดา นักธุรกิจ รวมไปถึงนักปรัชญา ที่วิพากษ์วิจารณ์ว่ารัฐกำลังพรากเสรีภาพไปจากมนุษย์ ด้วยการอ้างความจำเป็นของการควบคุมผู้คนให้อยู่ในเคสสถานหรือ

ป้องกันการชุมนุม เป็นที่น่าสังเกตว่าเมื่อจำนวนการแพร่ระบาดเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ในช่วงกลางปี 2020 ทิศทางของการต่อต้านการล็อกดาวน์เริ่มลดลงในหลายประเทศ แม้กระทั่งในสหราชอาณาจักรซึ่งตัดสินใจใช้วิธีการไม่ควบคุมเสรีภาพผู้คนโดยยึดคติ ภูมิคุ้มกันหมู่ ก็เปลี่ยนแปลงนโยบายไปสู่การยินยอมล็อกดาวน์อย่างเข้มข้นขึ้น

ตัวอย่างที่ชัดเจนเช่นข้อถกเถียงเรื่องเสรีภาพของ จิโออร์จีโอ อักัมเบน (Giorgio Agamben) ต่อการรับมือ Covid -19 ในอิตาลี ซึ่งเป็นการต่อยอดจากการถกเถียงกับ นักปรัชญาสายฝรั่งเศส เราจะเห็นได้ว่างานชิ้นนี้เกิดขึ้นในช่วงเริ่มต้นของการระบาด และผู้คนไม่พึงพอใจต่อวิธีการรับมือของรัฐซึ่งเน้นไปที่การควบคุมวิถีชีวิตของพลเมือง เมืองซึ่งวิธีการเหล่านี้เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอย่างชัดเจน ข้อถกเถียง ของงานที่ออกมาจึงมีลักษณะโจมตีต่อการควบคุมของรัฐซึ่งมากเกินไป (Duque Silva & Prado Higuera, 2021) อย่างไรก็ตามเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป ทั้งจำนวนผู้ติดเชื้อและผู้เสียชีวิตที่เพิ่มขึ้น เราจะพบว่าข้อถกเถียงทางจริยศาสตร์อีกหลายชิ้นซึ่งถูก ผลิတ်ออกมาในภายหลังกลับมองว่าเสรีภาพที่มากเกินไปคือการขาดความรับผิดชอบต่อ สาธารณะและการรื้อฟื้นมาตรการการควบคุมล็อกดาวน์อย่างเข้มข้นอาจจะเป็นหนทาง ที่ช่วยป้องกันมนุษยชาติอย่างแท้จริง

ปัญหาจริยศาสตร์ของแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่และการควบคุมเสรีภาพผู้คน ดำเนินไปอย่างเข้มข้นตลอดช่วงการระบาด ในทางหนึ่งคือการเชื่อว่าการควบคุมผู้คน ผ่านการจำกัดการเดินทางหรือการเข้าถึงบริการคือการป้องกันไม่ให้เกิดการระบาดขยาย ตัวอย่างรวดเร็ว ในอีกทางหนึ่งเชื่อว่าการปล่อยให้ผู้คนใช้ชีวิตตามปกติ และเคารพใน เสรีภาพของประชาชนเป็นสิ่งที่ไม่สมควรถูกมองข้าม และหนทางสำคัญที่จะทำให้ การระบาดลดความรุนแรงลงและทำให้มนุษย์อยู่กับเชื้อโรคได้คือการสร้างภูมิภายใต้ แนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่

เมื่อสถานการณ์การระบาดเริ่มคลี่คลายลงในหลายประเทศ เราพบว่ารัฐจำนวนมากหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับข้อถกเถียงทางจริยศาสตร์ประเด็นนี้ ด้วยการหันไปหาแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ตามธรรมชาติอย่างเต็มตัว ผ่านการผ่อนคลายมาตรการล็อกดาวน์ แล้วปล่อยให้ประชาชนใช้ชีวิตตามปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการทดลองวัคซีนประสบความสำเร็จ เพราะเชื่อว่าการฉีดวัคซีนจะช่วยลดความรุนแรงของผู้ติดเชื้อและช่วยให้ วิถีชีวิตกลับสู่สภาวะปกติ ซึ่งเป็นการต่อยอดแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่แบบดั้งเดิม

ในบางประเทศแม้สถานการณ์การแพร่ระบาดจะลดลง แต่มาตรการล็อกดาวน์ยังคงถูกใช้อยู่ต่อไปสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่ามาตรการดังกล่าวอาจไม่ได้เป็นประโยชน์แค่เพียงการควบคุมการแพร่ระบาดแต่ยังเป็นประโยชน์ต่อการรักษาเสถียรภาพของรัฐด้วย แนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่จึงกลายมาเป็นภาพแทนของเสรีภาพท่ามกลางทางเลือกระหว่างความปลอดภัยในมาตรการล็อกดาวน์และเสรีภาพบนเงื่อนไขความเสี่ยงแบบภูมิคุ้มกันหมู่ สิ่งนี้คือการเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจยิ่งนั่นคือจากเดิมแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ในการบังคับให้ผู้คนฉีดวัคซีนนั้นถูกต่อต้านอย่างรุนแรงในข้ออ้างเรื่องเสรีภาพ แต่เมื่อเผชิญกับมาตรการที่ดูต้นกว่าอย่างล็อกดาวน์กลับทำให้แนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ตามธรรมชาติกลายเป็นเสรีภาพที่ยอมรับได้มากกว่า

กล่าวโดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงความเข้าใจว่าภูมิคุ้มกันหมู่ตามธรรมชาติ เป็นภาพแทนเสรีภาพ ได้เปลี่ยนโฉมหน้าข้อถกเถียงเกี่ยวกับมาตรการจัดการ Covid -19 ไปสู่ข้อขัดแย้งว่าการล็อกดาวน์และการเชื่อในแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่คือสองด้านของแนวนโยบายซึ่งรัฐแต่ละรัฐเลือกที่จะตัดสินใจเพื่อรับมือกับปัญหาการแพร่ระบาดและเป็นประเด็นทางจริยศาสตร์ซึ่งไม่ได้มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียวเพราะจนถึงปัจจุบันนี้ทั้งงานวิจัยกำลังดำเนินการอยู่ ก็ยังพบว่ามีหลายประเทศซึ่ง

เลือกใช้นโยบายทั้งสองประการ และต่างก็เผชิญเงื่อนไขของผลประโยชน์และความสูญเสียที่แตกต่างกัน

ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจว่าภูมิคุ้มกันหมู่ตามธรรมชาติเป็นภาพแทนเสรีภาพแต่การประเมินคุณค่ามาตรการนี้ก็ขึ้นอยู่กับฐานจริยศาสตร์ดั้งเดิม คือแนวคิดอรรถประโยชน์ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดและเป็นรูปธรรมที่สุดสำหรับการประยุกต์ใช้หลักการอรรถประโยชน์ในการรับมือการแพร่ระบาด คือวิธีการรับมือในสหราชอาณาจักร หลักฐานที่ชวนให้พิจารณาว่าประเทศดังกล่าวใช้หลักการแบบอรรถประโยชน์ก็คือการตัดสินใจรับมือของนายกรัฐมนตรีบอริส จอห์นสันในตอนแรกที่เขาเลือกจะใช้วิธีสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นในสังคม โดยหลักการดังกล่าวก็คือให้คนใช้ชีวิตตามปกติ และคาดหวังว่าคนจำนวนมากที่มีความแข็งแรงจะไม่ได้รับผลกระทบที่รุนแรงนักจากการระบาด และคนเหล่านี้จะสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนที่เหลือในสังคม หลักการเช่นนี้ดูเหมือนว่าจะเน้นแต่เสรีภาพมากเกินไป และอาจสร้างความเสี่ยงให้กับคนบางกลุ่ม และอาจมีคนจำนวนมากต้องเสียชีวิต รวมถึงกลุ่มเปราะบางจะต้องได้รับความเสี่ยงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าวิธีเช่นนี้มีเป้าหมายที่จะสร้างผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะเกิดกับคนหมู่มาก ซึ่งสอดคล้องกับหลักการประโยชน์นิยมที่เชื่อว่าอะไรที่เป็นผลประโยชน์ส่วนรวม หรือสิ่งที่ดีที่สุดคือสิ่งที่ดีกับคนจำนวนมากที่สุดคือเป้าหมายสูงสุด ดังที่ปรากฏในข้อเขียนของปีเตอร์ ซิงเกอร์ (Peter Singer) ที่ว่าผลประโยชน์ของคนจำนวนน้อยย่อมไม่ยิ่งใหญ่ไปกว่าผลประโยชน์ของบุคคลจำนวนมากมหาศาล (Singer & Plant, 2020)

วิธีการคิดแบบอรรถประโยชน์เช่นนี้ อาจดูโหดร้ายสำหรับคนทั่วไปแต่หากพิจารณาในกรอบของการตัดสินใจเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ เราจะพบความคล้ายคลึงกับหลักการแบบมาคิอาเวลเลียนที่ว่าผลลัพธ์ตัดสินวิธีการ (the ends justify the means) โดยในกรณีเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของนโยบายสาธารณะคือการควบคุม

การระบาดและลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับคนจำนวนมาก และภายใต้เงื่อนไขที่ สหราชอาณาจักรเผชิญในช่วงแรกของการระบาด ที่ยังไม่มีวัคซีนหรือวิธีทางอื่น ๆ ในการควบคุมก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคิดคำนึงถึงการรักษาผลประโยชน์และเสรีภาพของ คนจำนวนมากผ่านแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่

ปัญหาที่น่าขบคิดตามมาสำหรับกรณีการใช้แนวคิดกันหมู่นี้คือ ในกรณีของ สหราชอาณาจักรนโยบายนี้อาจจะถูกระงับไปเมื่อความเสียหายเริ่มเพิ่มมากขึ้นจาก จำนวนผู้เสียชีวิต และอีกทางหนึ่งเมื่อมีการคิดค้นวัคซีนในการระงับยับยั้งไวรัส ซึ่งสิ่งนี้ สะท้อนให้เห็นข้อจำกัดสำคัญของแนวคิดอรรถประโยชน์นิยมว่า หากเราเชื่อว่า ผลประโยชน์ของคนจำนวนมากคือเกณฑ์สำคัญในการวัดว่าสิ่งใดคือสิ่งที่ควรปฏิบัติ เราอาจจะสามารถสละผลประโยชน์ของคนจำนวนน้อยเพื่อรักษาผลประโยชน์คน จำนวนมาก โดยในกรณีของความเสียหายซึ่งมหาศาลจากการระบาดครั้งนี้นำไปสู่ผู้ติดเชื้อ และผู้เสียชีวิตจำนวนมากครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ แต่คำถามก็คือเราจะใช้ เกณฑ์ใดเป็นการสรุปว่า นี่คือการสูญเสียที่ยอมรับได้ หรือนี่คือส่วนน้อยสำหรับ ส่วนมากที่จะอยู่รอดต่อไป สิ่งเหล่านี้คือปริศนาที่แนวคิดอรรถประโยชน์นิยมไม่สามารถ ตอบให้เห็นได้อย่างชัดเจนท่ามกลางแรงบีบคั้นของความเสียหายที่มีแต่จะเพิ่มขึ้นใน เมื่อการระบาดไม่มีทีท่าว่าจะยุติลงโดยง่าย

อย่างไรก็ดีความเสียหายที่ตามมาจากการตัดสินใจในกรอบแนวคิด อรรถประโยชน์นิยมของสหราชอาณาจักรผ่านการใช้นโยบายภูมิคุ้มกันหมู่นั้นเกิดจาก หลายปัจจัยร่วมกันมากกว่าจะมาจากข้อจำกัดของแนวคิดทางจริยศาสตร์และปรัชญา เพียงอย่างเดียว เพราะในแง่หนึ่งเราอาจกล่าวได้ว่า แนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ตามธรรมชาติ ก็เป็นทางเลือกที่ดีที่สุดท่ามกลางข้อจำกัดจำนวนมากและสภาวะวิกฤตที่ไม่เคยเผชิญมา ก่อน ดังที่มีวิจารณ์ต่อกรณีดังกล่าวว่า ความล้มเหลวในการรับมือไวรัส Covid -19 ไม่ได้มาจากความล้มเหลวของแนวคิดอรรถประโยชน์นิยม ตรงกันข้าม มันมาจาก

ความล้มเหลวของการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และการเมืองต่างหาก (Delanty, 2020)

จากประเด็นดังกล่าวนำไปสู่ปัญหาทางจริยศาสตร์อีกประการหนึ่งคือการให้ความสำคัญระหว่าง สุขภาพและเศรษฐกิจ ประเด็นนี้มีความซับซ้อนกว่าประเด็นแรกตรงที่ในกรณีของการล็อกดาวน์และแนวคิดกึ่งล็อกดาวน์โดยผิวเผินมีรากเหง้าความขัดแย้งสำคัญระหว่างเสรีภาพกับสุขภาพซึ่งประเด็นเสรีภาพนั้นอาจมองเป็นเรื่องปัจเจกบุคคลได้และมีความสำคัญน้อยกว่าสุขภาพของคนทั้งสังคม แต่ในกรณีของสุขภาพของสังคมส่วนรวมกับการอยู่รอดทางเศรษฐกิจนั้นถือเป็นประเด็นมหภาคที่มีความสำคัญไม่แพ้กัน นั่นคือหากรัฐเลือกที่จะล็อกดาวน์ เพื่อลดจำนวนผู้ติดเชื้อก็อาจจะรับประกันได้ว่าสุขภาพในภาพรวมของสังคมจะยังคงปลอดภัยและจำนวนยอดผู้ติดเชื้อจะไม่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ แต่การตัดสินใจเช่นนั้นก็จะต้องแลกมาด้วยการสูญเสียผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ภาคธุรกิจไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ ความขัดแย้งระหว่างการเลือกสุขภาพและเศรษฐกิจนี้กลายเป็นหนึ่งในโจทย์สำคัญของหลาย ๆ ประเทศที่จะต้องตัดสินใจบนจุดยืนทางนโยบายว่าจะเปิดประเทศให้ระบบต่าง ๆ ทำงานตามปกติ หรือจะควบคุมการใช้ชีวิตและการประกอบกิจการต่าง ๆ ของภาคเอกชนเพื่อลดจำนวนผู้ป่วย ซึ่งนำมาสู่การจำใจใช้ภูมิคุ้มกันหมู่ตามธรรมชาติ

ปัญหาการตัดสินใจของจุดยืนนโยบายซึ่งวางอยู่บนรากฐานทางเศรษฐกิจนี้สะท้อนถึง รากฐานความคิดของสังคมสมัยใหม่ซึ่งถูกขับเคลื่อนโดยวิถีทุนนิยม หรือพูดในแง่ที่เป็นมิตรกว่านั้นคือรากฐานของการเคารพเสรีภาพในการใช้ชีวิตและประกอบอาชีพ แน่แน่นอนว่าการระบาดในยุคกลาง เมื่อหลายร้อยปีก่อน เราอาจจะไม่จำเป็นต้องตั้งคำถามกับการปิดเมืองและการเปิดระบบเศรษฐกิจเท่าในตอนนี้ แต่ภายใต้วิถีการผลิตแบบทุนนิยม แม้กระทั่งระบบสาธารณสุขของตัวรัฐเอง ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพึ่งพิงระบบทุนนิยม ในฐานะกลไกสำคัญที่เป็นแหล่งรายได้ของกิจการสาธารณะ

อีกทั้งผู้เสียภาษีจำนวนมากก็มีระดับชั้นที่แตกต่างกัน ทั้งผู้ที่มีรายได้ประจำ และกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ ที่รัฐจำเป็นต้องพิจารณาถึงเสรีภาพของพวกเขา เพราะถ้ารัฐตัดสินใจ ในการลือกดาวน์ ย่อมจะต้องกระทบต่อกลุ่มทุนจำนวนมาก ซึ่งหนึ่งในล้วนเป็นแหล่งรายได้หลักของภาครัฐนั่นเอง (King, 2021)

โดยสรุป เราจะพบได้ว่าปัญหาทางจริยศาสตร์ในฐานะจริยศาสตร์ คือตัวกำหนดทิศทางวิธีการรับมือของภาครัฐอย่างชัดเจน และด้วยความที่สถานการณ์เป็นเหตุการณ์เฉพาะหน้าและเป็นเรื่องที่ไม่มีการคาดคิดเอาไว้ก่อน รวมถึงยังไม่มีวิธีการใดวิธีการหนึ่ง ที่ครอบคลุมความชอบธรรมในการแก้ปัญหา รัฐทั้งหลายก็ยังคงมีเสรีภาพในการเลือกวิธีการต่าง ๆ แต่เสรีภาพของการเลือกบนจุดยืนนโยบายที่แตกต่างกันก็นำมาสู่ปัญหาทางจริยศาสตร์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ซึ่งปัญหาทางจริยศาสตร์ที่สะท้อนจุดยืนของแต่ละรัฐ ที่ผู้วิจัยได้หยิบมาพิจารณานั้นก็คือ จุดยืนระหว่างการเลือกลือกดาวน์และภูมิคุ้มกันหมู่ซึ่งเป็นจุดยืนสำคัญนับตั้งแต่การแพร่ระบาดระลอกแรกๆ เพราะก่อนที่จะมีการค้นพบวัคซีนการตัดสินใจเดียวที่จะควบคุมการแพร่ระบาดได้คือการลือกดาวน์อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งถูกปฏิบัติในหลายรัฐ อย่างไรก็ตาม วิธีการลือกดาวน์นำมาสู่ปัญหาจำนวนมาก ทั้งการละเมิดเสรีภาพและการบั่นทอนโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจทำให้ประชาชนรู้สึกสูญเสียความปกติในการใช้ชีวิต ด้วยเหตุนี้หลายรัฐจึงใช้อีกวิธีการหนึ่งเป็นจุดยืนในการดำเนินการคือการเคารพเสรีภาพของประชาชนโดยปล่อยให้ผู้คนใช้ชีวิตตามปกติ แต่เสรีภาพนี้ถูกกำกับไว้ด้วยแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ ซึ่งเชื่อว่าเมื่อผู้คนจำนวนมากได้รับเชื่อจะทำให้คนเหล่านี้มีภูมิคุ้มกัน และเมื่อคนจำนวนมากมีภูมิคุ้มกัน ก็จะช่วยลดความรุนแรงของการระบาดได้ โดยในปัจจุบันเรายังพบว่าทั้งสองจุดยืนยังคงไม่มีแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งได้รับชัยชนะ ในข้อถกเถียงนี้ได้อย่างชัดเจน เพราะถึงแม้จะมีการคิดค้นวัคซีนแล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงมีการกลายพันธุ์ของเชื้ออยู่ตลอดเวลา

และเมื่อจำนวนผู้ติดเชื้อเพิ่มมากขึ้นมาตรการล็อกดาวน์ก็ยังคงถูกนำกลับมาใช้อยู่ในหลายพื้นที่

ท้ายที่สุดนี้ประเด็นที่สมควรพิจารณาอย่างจริงจังก็คือ ภายใต้การต่อสู้ระหว่างมาตรการล็อกดาวน์และการใช้ภูมิคุ้มกันหมู่คือสงครามตัวแทนระหว่างการใช้อำนาจเด็ดขาดเข้าควบคุมกับการเคารพเสรีภาพของประชาชน สงครามนี้ย่อมจะดำเนินต่อไปตราบเท่าที่การจัดการไวรัสยังไม่สำเร็จเสร็จสิ้น น่าสนใจยิ่งไปกว่านั้น ตัวแทนแห่งเสรีภาพของประชาชนที่ปรากฏผ่านนโยบายภูมิคุ้มกันนั้น แท้จริงแล้วในสภาวะปกติเคยเป็นผู้ที่อยู่ฝ่ายตรงกันข้ามกับเสรีภาพมาโดยตลอด ดังนั้นคำถามสำคัญก็คือ อะไรคือรากฐานทางความคิดซึ่งทำให้แนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ซึ่งแต่เดิมเป็นการควบคุมบังคับผู้คนกลายเป็นมาตรการเพื่อเสรีภาพ อะไรคือสิ่งซึ่งซ่อนอยู่ภายใต้แนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ตามธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงการทำความเข้าใจนี้จะส่งผลต่อประเด็นทางจริยศาสตร์ในการรับมือ Covid -19 อย่างไร?

ภูมิคุ้มกันหมู่ตามธรรมชาติ: ร่องรอยดาร์วินทางสังคมกับบทบาทในฐานะฐานจริยศาสตร์วิถีใหม่

จากในส่วนก่อนหน้าที่เรากล่าวถึงปัญหาทางจริยศาสตร์ในกรณีการระบาดของ Covid -19 ที่อยู่บนฐานจริยศาสตร์ดั้งเดิม เราจะพบว่าในสถานการณ์การระบาดครั้งล่าสุดรากฐานจริยธรรมแบบดั้งเดิมไม่เพียงพอสำหรับการอธิบายสถานการณ์ต่าง ๆ อีกต่อไป ข้อถกเถียงต่าง ๆ ที่ถูกพูดถึงไม่ได้จำกัดอยู่แค่เพียงสำนักอรรถประโยชน์หรือพันธะหน้าที่ของบุคคลต่อรัฐเท่านั้น แต่กลับกลายเป็นปัญหาทางจริยศาสตร์ว่าด้วยเสรีภาพและการเอาตัวรอดท่ามกลางสภาวะวิกฤตซึ่งมนุษยชาติไม่รู้จะหาวิธีการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างไร ในแง่หนึ่งเราอาจกล่าวได้ว่า ช่วงเวลานี้คือช่วงเวลาแห่งความเป็นความตายที่มนุษยชาติอาจวางจริยศาสตร์ทิ้งไว้โดยสนใจเฉพาะเสรีภาพ

การอยู่รอดของตนเท่านั้น ดังปรากฏ ในกรณีของผู้ว่าการรัฐ เทกซัส แดน แพทริก (Dan Patrick) ที่ให้สัมภาษณ์ต่อกรณีนี้ว่า เขาในฐานะผู้สูงอายุ เขาจะไม่ยอมแลกการมีชีวิตรอด (survival) ของตนไปแลกกับอเมริกาอันเป็นที่รักยิ่งของลูกหลานของตน ซึ่งหมายความว่า การอยู่รอดทางเศรษฐกิจของรัฐสำคัญกว่าชีวิตผู้สูงอายุนั่นเอง สิ่งเหล่านี้ นำไปสู่ประเด็นที่ว่าแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ตามธรรมชาติไม่เพียงถูกใช้กับมนุษย์เท่านั้นแต่ ยังถูกปรับใช้ในแง่ทางเศรษฐกิจด้วย (Citywire, 2021) หลายประเทศที่มีงบประมาณไม่เพียงพอ และอยู่ในระดับประเทศกำลังพัฒนาเลือกตัดสินใจที่จะไม่สนับสนุนกลุ่มธุรกิจจำนวนมากซึ่งกำลังเผชิญกับวิกฤต ท่าทีที่ปราศจากมาตรการเยียวยาเช่นนี้ สอดคล้องกับหลักภูมิคุ้มกันหมู่ตามธรรมชาติอย่างชัดเจนนั่นคือการเชื่อว่าผู้ที่เข้มแข็ง และมีความสามารถในการเอาตัวรอดได้คือผู้ที่จะสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ระบบเศรษฐกิจ ในขณะที่ผู้อ่อนแอกว่าหรือธุรกิจซึ่งไม่เข้มแข็งภายใต้สถานการณ์การระบวย่อมจะต้องเป็นกลุ่มเปราะบางที่เป็นความจำเป็นในการสูญเสียอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ในแง่ดีเราก็สามารถมองต่อไปได้ว่าระบบเศรษฐกิจภายใต้สภาวะภูมิคุ้มกันตามธรรมชาติก็คือการปล่อยให้ผู้เข้มแข็งเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นและสำหรับผู้ที่สามารถในการปรับตัวอยู่รอดได้ก็คือผู้ที่ชนะตากรรมของระบบเศรษฐกิจต่อไปในอนาคต (Miller-Levi, 2021)

ตัวอย่างนี้ได้ช่วยคลี่คลายให้เห็นว่าแนวคิดภูมิคุ้มกันตามธรรมชาติซึ่งเรากำลังพูดกันอยู่นี้แท้จริงแล้วมีความแตกต่างจากแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ดั้งเดิมอย่างชัดเจน นั่นคือถึงแม้จะเคารพในเสรีภาพของแต่ละบุคคลแต่ก็เชื่อว่าจะนำมาสู่การสร้างผลประโยชน์สาธารณะเช่นกัน ความพยายามเอาตัวรอดและการปรับตัวของแต่ละคน จะสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทางสังคม เพียงแต่ภูมิคุ้มกันนี้ไม่ใช่ผลประโยชน์ที่จะปกป้องทุกคน ในทางกลับกันเป็นผลประโยชน์ของคนส่วนมากซึ่งมีโอกาสรอดและจะกลายเป็นอนาคตของทั้งมนุษยชาติในที่สุด ภายใต้หลักการนี้แนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ตาม

ธรรมชาติจึงสามารถผสมผสานหลักการของเสรีภาพและประโยชน์สาธารณะเข้าไว้ด้วยกันอย่างแนบแน่น จากตัวอย่างที่โดดเด่นดังกล่าว ในส่วนนี้ผู้วิจัยจึงจะนำเสนอแนวคิดทางจริยศาสตร์และปรัชญาการเมือง ที่ผู้วิจัยคิดว่าสามารถตอบคำถามกับสถานการณ์ของการตัดสินใจอันยากลำบากของการระบอบในเวลาปัจจุบัน อีกทั้งเป็นรากฐานความคิดซึ่งซ่อนเร้นอยู่ภายใต้แนวคิดภูมิคุ้มกันตามธรรมชาติ นั่นก็คือ "แนวคิดดาร์วินทางสังคม"

“ลัทธิดาร์วินทางสังคม” (Social Darwinism) คือคำตอบอันโหดร้ายแต่ก็ยากจะปฏิเสธในฐานะที่เป็นรากฐานของความตายที่ยอมรับได้ในความคิดภูมิคุ้มกันหมู่ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนจำเป็นจะต้องอธิบายให้ชัดเจนเสียก่อนว่า ลัทธิดาร์วินทางสังคมกับแนวคิดของ ชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) นั้นไม่ใช่สิ่งเดียวกัน และไม่ได้มีเป้าหมายรวมถึงการใช้งานอยู่ในทิศทางเดียวกัน ถึงแม้จะมีชื่อของนักคิดและรากฐานทางความคิดเดียวกันก็ตาม (Claeys, 2000)

เมื่อเราพูดถึง ชาร์ลส์ ดาร์วิน ในทางวิทยาศาสตร์ เราก็คงนึกถึงงานเขียนชิ้นสำคัญของเขาที่ชื่อ *กำเนิดสปีชีส์โดยวิธีการคัดเลือกทางธรรมชาติ* (*On the Origin of Species by Means of Natural Selection*) หรือในอีกชื่อหนึ่งว่า การอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ที่ถูกเลือกท่ามกลางความยากลำบากของชีวิต (*Preservation of Favoured Races in the Struggle for Life*) ที่ถูกเขียนขึ้นในปี ค.ศ. 1859 (Burton, 1960) ซึ่งโดยปกติแล้วเรามักคุ้นเคยกันในชื่อสั้นๆ ว่า *กำเนิดสปีชีส์* (*The Origin of Species*) ในงานชิ้นนี้ เขาได้เสนอแนวคิดทฤษฎีวิวัฒนาการ (*Theory of Evolution*) ที่เปลี่ยนแปลงการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ไปตลอดกาล นอกเหนือจากงานที่ชื่อ *กำเนิดสปีชีส์* (*The Origin of Species*) ดาร์วินยังมีงานชิ้นสำคัญอีกชิ้นที่ชื่อ *การเดินทางของเรือบีเกิล* (*The Voyage of the Beagle*) ที่ถูกตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1845 ในงานชิ้นนี้เป็นบันทึกนักวิจัยตลอดการเดินทางไปกับเรือบีเกิล ซึ่งเขาได้รวบรวมข้อมูลทาง

ธรรมชาติวิทยา ผ่านการสังเกต พืชและสัตว์หลากหลายชนิด ที่มีความแตกต่าง ซึ่งมีผลต่อการก่อร่างทฤษฎีของดาร์วินเป็นอย่างมาก

หากสรุปหลักการสำคัญจากผลงานข้างต้น เราอาจกล่าวได้ว่า ใจความสำคัญของทฤษฎีวิวัฒนาการของดาร์วิน คือ “การคัดสรรทางธรรมชาติ” (natural selection) ที่เชื่อว่าโลกที่เราดำรงอยู่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนไปตามเวลาในแต่ละช่วงสร้างเงื่อนไขในการดำรงชีวิตที่แตกต่างกัน ดังนั้นสรรพชีวิตทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นและยังมีชีวิตรอด จำเป็นจะต้องเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เพื่อให้ตนดำรงชีวิตอยู่ต่อไปได้ ดังนั้นการปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมจึงกลายเป็นเกณฑ์สำคัญในการรักษาสายพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย หลักการนี้มีตัวอย่างที่เด่นชัด ผ่านประสบการณ์ของดาร์วินในการเดินทางด้วยเรือปีเกิลไปยังหมู่เกาะกาลาปากอส (Galapagos) หนึ่งในข้อค้นพบที่สำคัญคือการศึกษาเกี่ยวกับนกฟินช์ (finch) เขาพบว่านกแต่ละชนิดมีลักษณะและสรีรวิทยาแตกต่างกัน โดยเฉพาะรูปร่างของจะงอยปากซึ่งแปรผันอย่างชัดเจนกับสภาพแวดล้อมเพื่อให้หาอาหารได้ในแต่ละเงื่อนไขที่ตนเผชิญ และถึงแม้นกเหล่านี้จะมีบรรพบุรุษร่วมกันกับนกในท้องถิ่นอื่น ๆ แต่ด้วยการปรับตัวและส่งต่อเพื่อให้อยู่รอดได้จึงนำมาสู่การวิวัฒนาการเป็นสปีชีส์ใหม่ขึ้น ในแง่นี้ “การคัดสรรทางธรรมชาติในแบบของดาร์วินจึงหมายถึงกระบวนการที่ธรรมชาติเปิดโอกาสให้บางสายพันธุ์ที่สามารถปรับตัวเพื่อการอยู่รอดจากการเปลี่ยนแปลงอันเป็นความยากลำบากของสรรพชีวิตทั้งหลาย สมกับชื่อรองของหนังสือที่ว่า “การอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ที่ถูกเลือกท่ามกลางความยากลำบากของชีวิต” (Preservation of Favoured Races in the Struggle for Life)

การต่อสู้เพื่อเอาตัวรอดจากความยากลำบากของชีวิต หรือการต่อสู้เพื่อเอาตัวรอดนั้น (struggle for existence) นับเป็นเงื่อนไขสำคัญของการเข้าใจทฤษฎีของดาร์วิน เชื่อกันว่าเขาหยิบยืมแนวคิดนี้มาจากนักเศรษฐศาสตร์อย่าง โทมัส มัลทัส

(Thomas Malthus) ซึ่งในแง่นี้ก็คือ ไม่มีผู้ชนะอย่างสมบูรณ์ในตลาดที่สมบูรณ์ ถึงแม้ว่าชนะแต่ก็อาจจะพ่ายแพ้เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไป สำหรับในทางชีววิทยาสัตว์ชนิดหนึ่งอาจเป็นผู้ล่าที่น่าเกรงขามแต่เมื่อเวลาผ่านไปก็อาจจะต้องสูญพันธุ์เมื่อสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม อำนาจของธรรมชาติที่คอยผลักดันให้แต่ละสายพันธุ์ปรับตัว ไปจนถึงขั้นรุกไล่จนบางสายพันธุ์หายไป ในนามของการคัดเลือกโดยธรรมชาตินี้เอง ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อพิจารณาในอีกทางหนึ่งก็ดูคล้ายกับว่าดาร์วินหยิบยืม แนวคิดกลไกการคัดเลือกโดยธรรมชาติซึ่งมีความเป็นกลางในฐานเสรีนิยม คอยคัดเลือกสายพันธุ์เพื่อความอยู่รอดของธรรมชาติ ซึ่งผลักดันให้แต่ละสายพันธุ์ที่มีเป้าหมายเพื่อรักษาตัวเองให้อยู่รอดต้องต่อสู้แข่งขันเพื่อให้มีที่ทางในระบบนิเวศ ก็คล้ายหยิบยืมมาจากแนวคิดทุนนิยมเสรีในงานของอดัม สมิธ ซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์คนสำคัญเช่นกัน ดังปรากฏร่องรอยในทฤษฎีวิวัฒนาการของดาร์วิน (1926) เองว่า

“เราอาจกล่าวได้ว่า “การคัดสรรทางธรรมชาติ” เกิดขึ้นในทุกวัน และทุกชั่วโมงทั้งในโลก ทุกๆ การเปลี่ยนแปลงเล็กๆ น้อยๆ ที่ปฏิเสธสิ่งที่เลวและเพิ่มส่วนที่ดี ทุกๆ ครั้งที่โอกาสจะอำนวยคือการพัฒนาของแต่ละสิ่งมีชีวิตที่สัมพันธ์กับเงื่อนไขของการมีชีวิตรอด” (It may be said that natural selection is daily and hourly scrutinizing throughout the world, every variation, even the slightest; rejecting that which is bad, preserving and adding up all that is good; silently and insensibly working, whenever and wherever opportunity offers, at the improvement of each organic being in relation to its organic and inorganic conditions of life.)

นอกจากหลักการการคัดสรรทางธรรมชาติแล้วเรายังมักคุ้นเคยกับแนวคิดที่ปรากฏมาคู่ขนานกันอย่างแนวคิด “การอยู่รอดของผู้ที่เหมาะสม” (Survival of the

fittest) ของดาร์วินอีกด้วย โดยคำ ๆ นี้ความหมายว่าผู้ที่จะสามารถต่อสู้เอาชีวิตรอดจากกระบวนการคัดสรรจากธรรมชาติ ไม่ใช่ผู้ที่แข็งแกร่งที่สุด หรือ ฉลาดที่สุด แต่เป็นผู้ที่มีความสามารถในการปรับตัวมากที่สุด ที่จริงแล้วแนวคิดนี้ไม่ได้ปรากฏในการตีพิมพ์ครั้งแรกของ *กำเนิดสปีชีส์* อีกทั้งยังมีที่มาซับซ้อนกว่าการจะสรุปว่าถูกเริ่มใช้ด้วยดาร์วินเองอีกด้วย เพราะแนวคิดนี้ปรากฏในการตีพิมพ์ครั้งที่ 5 (Cunningham, 2020) ของ *กำเนิดสปีชีส์* โดยดาร์วินยืมมาจาก เฮอร์เบิร์ต สเปนเซอร์ (Herbert Spencer) ซึ่งเชื่อกันว่าสเปนเซอร์เองก็ได้แนวคิดคำ ๆ นี้จากการงานของดาร์วินนั่นเอง (“The synthetic philosophy in outline of Herbert Spencer,” n.d.)

เฮอร์เบิร์ต สเปนเซอร์ ผู้นี้เองที่เป็นผู้นำแนวคิดของ ดาร์วิน มาใช้ในทางสังคมวิทยา จนกลายเป็นที่มาของคำว่า Social Darwinism (ลัทธิดาร์วินทางสังคม) โดยพื้นฐานหลักการนี้เชื่อว่า สภาพสังคมก็ไม่ต่างไปจากสภาพธรรมชาติ ที่มนุษย์ต่างก็ต้องหาวิธีการแข่งขันเพื่อเอาตัวรอด และผู้ที่พร้อมจะปรับตัวสูงกว่า ก็มีแนวโน้มจะประสบความสำเร็จมากกว่า ในหนึ่งแนวทางนี้จะให้การสนับสนุนหลักการตลาดเสรี (laissez-faire economics) ที่ปล่อยให้ปัจเจกบุคคลแข่งขันกัน โดยการแข่งของแต่ละคนก็จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมในองค์กรรวมด้วย (Lukes, 1969)

จากคำอธิบายข้างต้นนำมาสู่ประเด็นสำคัญที่ว่า บัดนี้ แนวคิดทางจริยศาสตร์ชนิดใหม่? (อันที่จริงก็ไม่ใหม่นัก แต่เพิ่งถูกหยิบมาพิจารณาเข้ากับภูมิคุ้มกันหมู่อย่างจริงจัง) ซึ่งมีกลิ่นอายของวิทยาศาสตร์อย่าง"ดาร์วินทางสังคม" คือรากฐานของการตัดสินใจทางนโยบายของหลายๆ รัฐในโลกอย่าง ที่ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานเอาไว้หรือไม่ ต่อการตอบคำถามนี้เราจะพบได้ว่าแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ในวิถีใหม่หรือภูมิคุ้มกันหมู่ตามธรรมชาตินั้นมีเงื่อนไขความแตกต่างประการสำคัญจากแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ดั้งเดิม นั่นก็คือต่อให้มีวัคซีนที่ดีแต่การกลายพันธุ์จะตามมา อันนำไปสู่การที่มนุษย์ชาติไม่มีความเชื่อมั่นต่อวัคซีนและเทคโนโลยีในการรักษาว่าจะสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้คนได้อย่าง

มีประสิทธิภาพ รวมถึงไม่อาจยอมรับมาตรการล็อกดาวน์ที่ละเมิดเสรีภาพ ดังนั้น การที่เชื่อมั่นว่ามนุษย์แต่ละคนจะสามารถสร้างภูมิคุ้มกันของตัวเองได้ตามธรรมชาติจึงเป็นการเชื่อมั่นบนรากฐานของศักยภาพส่วนบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับต้นทุนทางชีววิทยาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในแง่ที่คุณค่าความดีจึงไม่ใช่การทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเหมือนแนวคิดภูมิคุ้มกันดั้งเดิมในการที่แต่ละคนตัดสินใจยอมรับวัคซีนเพื่อที่จะสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนทั้งสังคม ในทางกลับกันการสร้างภูมิคุ้มกันหมู่คือการย้ายถึงหลักการที่ว่าผู้ที่มีความเหมาะสมกว่าหรือมีศักยภาพในการปรับตัวได้มากกว่าคือผู้ที่จะเอาตัวรอดได้ในอนาคตอีกทั้งคนเหล่านี้ก็จะเป็ความหวังของมนุษยชาติต่อไป และเพื่อจะรักษาอนาคตของมนุษยชาติเอาไว้ทั้งในแง่เผ่าพันธุ์ที่เหมาะสมและความอยู่รอดทางเศรษฐกิจสังคมโดยรวมก็ต้องพร้อมที่จะสละทิ้งซึ่งมีคุณค่าน้อยกว่าด้วย

ถึงแม้ในงานชิ้นนี้ผู้เขียน จะพยายามตอบปัญหาทางจริยศาสตร์และปรัชญาการเมืองเกี่ยวกับแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ในกรณี Covid -19 ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งผ่านวิธีคิดพื้นฐานแบบ อรรถประโยชน์นิยม แนวคิดพันธหน้าที่ ไปจนถึงแนวคิดเสรีนิยม แต่รากฐานของคำอธิบายความตายที่ยอมรับได้ในความคิดภูมิคุ้มกันหมู่ ก็เป็นสิ่งที่ผู้เขียนหลีกเลี่ยงมาตลอดอยู่นั่นเอง เมื่อพิจารณา นอกเหนือจากสำนักทางจริยศาสตร์พื้นฐานที่สำคัญ งานวิจัยชิ้นนี้ได้แสดงให้เห็นว่า ภายใต้การระบาดของไวรัส Covid -19 นำไปสู่การสร้างเงื่อนไขใหม่ของแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ นั่นก็คือการเปลี่ยนแปลงแนวคิดภูมิคุ้มกันโดยวัคซีนกลับไปเป็นแนวคิดภูมิคุ้มกันตามธรรมชาติหรือความเชื่อที่ว่าวิถีจัดการกับไวรัสที่ดีที่สุดคือการให้มนุษย์แต่ละคนสร้างภูมิคุ้มกันของตนเอง อันจะนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันของทั้งสังคม แนวคิดเช่นนี้ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดทางจริยศาสตร์แบบดั้งเดิมนั่นก็คือการ สร้างภูมิคุ้มกันหมู่ตามธรรมชาติไม่ใช่แค่การทำเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือพันธหน้าที่

เท่านั้น ในทางกลับกันเราจำเป็นต้องพิจารณาถึงการมีชีวิตรอดของปัจเจกบุคคลแต่ละคนและความสามารถที่แต่ละคนจะสามารถสร้างภูมิคุ้มกันได้ด้วย

ความยากลำบากของการพิจารณาศักยภาพของปัจเจกบุคคลในการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง เพื่อเอาตัวรอด เปิดทางให้กับการใช้แนวคิดทางปรัชญาที่สำคัญแนวคิดหนึ่งให้เข้ามามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเชิงนโยบายของสถานการณ์ปัจจุบัน โดยเฉพาะคำอธิบายของนักการเมืองและผู้เชี่ยวชาญของรัฐในหลายพื้นที่ของโลก สะท้อนให้เห็นว่าคนกลุ่มนี้กำลังใช้แนวคิด ดาร์วินทางสังคมเป็นฐานความคิดสำคัญในการตัดสินใจนอกเหนือไปจากการคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ ซึ่งแนวทางเช่นนี้ย่อมจะสร้างปัญหาทางจิตใจและข้อจำกัดทางจริยศาสตร์จำนวนมหาศาลให้กับผู้คนโดยเฉพาะประเด็นกลุ่มเปราะบางที่มีโอกาสในการรอดชีวิตได้น้อย

จากเงื่อนไขทางจริยศาสตร์ข้างต้น ทำให้เราเห็นได้ว่า แนวคิดจริยศาสตร์แบบดั้งเดิมในสำนักพื้นฐานไม่เพียงพออีกต่อไปแล้ว สำหรับการอธิบายแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ตามธรรมชาติ เนื่องจากมีความซับซ้อน อีกทั้งภูมิคุ้มกันหมู่นี้ก็ไม่ใช่การทำเพื่อประโยชน์ส่วนร่วมโดยสมบูรณ์โดยเฉพาะเมื่อมีแนวคิด ดาร์วินทางสังคมมาเกี่ยวข้อง นอกจากนั้นแนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่นี้ยังเป็นไปเพื่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้คนอีกด้วย สิ่งนี้จึงเป็นการผสมเสรีนิยมที่มีฐานบนปัจเจกนิยม (Individualism) เข้ากับ รวมหมู่นิยม (Collectivism) อย่างทุกๆ เล ความซับซ้อนเช่นนี้อาจนิยามได้ว่าเป็นความกล้าก่อกวนของ “อรรถประโยชน์นิยมอย่างแคบและอัตตะนิยมที่พยายามทำให้กว้าง” นั่นเอง

ดาร์วินทางสังคมกับหนทางที่ไม่อาจหลีกเลี่ยง?

สภาวะลึกลับของ “อรรถประโยชน์นิยมอย่างแคบและอัตตะนิยมที่พยายามทำให้กว้าง” คือสภาวะที่มนุษย์คิดคำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะ แต่ผลประโยชน์

สาธารณชนดังกล่าวไม่ใช่ผลประโยชน์สาธารณะในความหมายเพื่อทุกคนในรูปแบบเดียวกันแบบอรรถประโยชน์นิยมโดยสมบูรณ์ แต่ผลประโยชน์ดังกล่าวนั้นเป็นผลประโยชน์ซึ่งถูกตีความหมายอย่างแคบ คือคำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะบนฐานความเข้าใจเงื่อนไขและบริบทของตน ดังนั้นสิ่งซึ่งดีสำหรับทุกคนก็คือสิ่งซึ่งดีกับบริบทของตน ได้อีกแห่งหนึ่งก็คือสถานะของกลุ่มบุคคลที่ยึดตนเองเป็นที่ตั้งแต่พยายามทำให้กว้างและทำเหมือนว่าสนใจสาธารณประโยชน์ ภาพสะท้อนของอรรถประโยชน์นิยมอย่างแคบและอัตตะนิยมที่พยายามทำให้กว้างในสถานการณ์โควิดที่ตีที่สุด อาจแสดงผ่านอุปมาของ เดเมียน บาร์ร (Damian Barr) ที่ว่า **“พวกเราหาได้อยู่ในเรือลำเดียวกัน แต่พวกเรานั้นกำลังเผชิญพายุใหญ่ร่วมกัน บางคนอยู่ในเรือยอชต์หรูหรามีเพียงไม้พายเล่มเดียว”** (“We are not all in the same boat. We are all in the same storm. Some are on super-yachts. Some have just the one oar.”) (Kelley, 2020) การเปรียบเทียบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์วิกฤติ Covid-19 ที่กำลังปั่นป่วนคุกคามผู้คนราวกับพายุใหญ่ โดยที่มนุษย์แต่ละคนเปรียบเสมือนเรือที่ลอยอยู่ในท่ามกลางพายุ แสงหาหนทางรอดให้กับตนเอง

เป็นที่น่าสังเกตว่า เดเมียนเริ่มอุปมาของเขาด้วยประโยคปฏิเสธที่ว่า **“พวกเราหาได้อยู่ในเรือลำเดียวกัน”** การปฏิเสธนี้คือการปฏิเสธฐานคติดั้งเดิมที่เรามักอ้างว่าเมื่อมนุษยชาติเผชิญปัญหาาร่วมกัน เรากำลังอยู่ในเรือลำเดียวกัน คติดั้งเดิมนี้อาจนับย้อนไปได้ตั้งแต่อุปมารัฐนาวาของเพลโต ที่เปรียบเทียบรัฐเป็นเรือลำใหญ่ที่ประชาชนในรัฐเป็นลูกเรือร่วมกัน และรัฐมีหน้าที่แบกรับผู้คนผ่านอุปสรรคไปสู่เป้าหมาย แต่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ชาติได้กลายเป็นสิ่งลำหลังเรือลำใหญ่ที่แบกมนุษยชาติกลายเป็นเพียงเรื่องโกหกคำโต อำนาจแห่งเสรีนิยมได้ฉีกทิ้งกราบเรือ และบดขยี้กระดูกเรือลำนี้ลง อำนาจอันกดทับผู้คนจำนวนมากเผยตัวว่าเป็นเผด็จการที่ไร้ประสิทธิภาพ รวมถึงมาตรการที่บังคับผู้คนในภาพกว้างอย่าง

ครอบครัว เช่น ลีอกดาวน ก็ถูกพิจารณาในแง่เดียวกับเรือลำใหญ่เหล่านี้ คือถูกมองว่าเป็นอาศัยอำนาจของรัฐชาติ จับผู้คนขังไว้ในเรือลำใหญ่ที่ใกล้ผู้พงเติมที เป็นการละเมิดเสรีภาพอย่างร้ายกาจ ซึ่งนอกจากจะไม่แก้ไขปัญหาลแล้ว ยังไม่สะท้อนความเป็นจริงที่ผู้คนกำลังเผชิญอีกด้วย

การระบาดของ Covid-19 ภายใต้การตระหนักในเสรีภาพของมนุษย์ที่ถูกละเมิดให้เห็นผ่านการประท้วงเรื่องการบังคับใส่หน้ากากและการล็อกดาวนอย่างกว้างขวาง ย่อมไม่อาจมีเรือใหญ่ลำใดจะปิดกั้นมนุษย์อยู่ได้นานนัก เสรีภาพส่วนบุคคลได้เปิดทางให้มนุษย์แต่ละคนลงเรือของพวกเขา และมนุษย์ทั้งหลายล้วนตระหนักดีถึงเงื่อนไขเฉพาะตัวของตนเอง ทั้งสังคมและเศรษฐกิจที่ตีกรอบ “เรือลำน้อย” ของตน ในขณะที่ยากก็ตระหนักดีว่ามีเรือลำอื่นๆ ในห้วงน้ำนี้ด้วย ในสภาวะที่พายุสงบ แนวคิดเรือลำน้อยนี้อาจแสดงให้เห็นถึงเสรีภาพของปัจเจกชน ที่เป็นอิสระและควบคุมทิศทางเป้าหมายของตน แต่ภายใต้พายุที่โหมกระหน่ำ จนเรือแต่ละลำแทบจะเอาตัวไม่รอด และแต่ละคนต่างก็พยายามหาทุกวิถีทางเพื่อให้เรือของตนดำรงอยู่ได้ กลับขับเน้นให้ความเหลื่อมล้ำเด่นชัดขึ้น ศักยภาพในการแข่งขันและเอาตัวรอดถูกนำออกมาใช้อย่างไม่ปิดบัง แต่มนุษย์ย่อมไม่อาจเห็นห่างจากมนุษยธรรม การพยายามเอาตัวรอด พร้อมกับคิดคำนึงการอยู่รอดของทั้งสังคมผลักดันให้เราต้องชะเง้อจากกราบเรือเพื่อแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อเรือลำต่างๆ หากเป็นในสถานการณ์ปกติ ความสัมพันธ์ระหว่างเรือสองลำคงดำเนินไปอย่างเป็นมิตรกว่านี้ แต่ภายใต้การระบาดของไวรัสที่บ้านทอนความเป็นสัตว์สังคมของมนุษย์จนต้องอาศัยการเว้นระยะทางสังคม ผนวกกับการกลายพันธุ์เพื่อคุกคามที่ไม่มีท่าทีว่าจะสิ้นสุด ได้ผลักดันให้การเอาชีวิตรอดกลายเป็นโจทย์ใหญ่ และหลายครั้งเราจำเป็นต้องไร้น้ำใจ เพื่อให้สิ่งๆต่างดำเนินต่อไป การเอาตัวรอดของผู้เข้มแข็ง และการยอมรับความจริงว่าผู้อ่อนแออาจไม่รอดเหล่านี้ ได้เปิดโอกาสให้

คำอธิบายแบบ แนวคิด "ดาร์วินทางสังคม" ค่อยๆเข้ามาเติมเต็ม “แนวคิดภูมิคุ้มกันหมู่ตามธรรมชาติ” อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

บรรณานุกรม

“The synthetic philosophy in outline of Herbert Spencer” n.d.

Accessed 2021, June 17 from

<https://www.britannica.com/biography/Herbert-Spencer/The-synthetic-philosophy-in-outline>.

Aas, S. (2015). “Distributing collective obligation” **Journal of Ethics and Social Philosophy**, 9(3): 1-23.

Andre, F. E., Booy, R., Bock, H. L., Clemens, J., Datta, S. K., John, T. J., Lee, B. W., Lolekha, S., Peltola, H., Ruff, T. A., Santosham, M., & Schmitt, H. J. (2008). “Vaccination greatly reduces disease, disability, death and inequity worldwide.” **Bulletin of the World Health Organization**, 86(2): 140–146.

Ashford, E. (2003). “The Demandingness of Scanlon’s Contractualism.” **Ethics**, 113(2): 273–302.

Bennett, R. (2009). “The fallacy of the Principle of Procreative Beneficence.” **Bioethics**, 23(5): 265–273.

Bentham, J. (1843). “Anarchical Fallacies” In **The Works of Jeremy Bentham**, vol. 2. Edinburgh: William Tait.

- Bentham, J. (1988). **An Introduction to the Principles of Morals and Legislation**. University of Michigan: Prometheus Books.
- Bester, J. C. (2017). “Measles Vaccination is Best for Children: The Argument for Relying on Herd Immunity Fails.” **Bioethical Inquiry**, 14(3): 375–384
- Bhattacharya, A., & Niker, F. (2021, September 3). **What the pandemic can teach us about political philosophy**. Accessed 2022, December 17 from <https://blogs.lse.ac.uk/covid19/2021/09/03/what-the-pandemic-can-teach-us-about-political-philosophy/>
- Buchanan, A. (2002). “Political Legitimacy and Democracy.” **Ethics**, 112(4): 689–719.
- Burton, A. J. (1960). DARWIN AND THE ORIGIN OF SPECIES, **Theoria: A Journal of Social and Political Theory**, 14: 13–22.
- Chan, S., & Harris, J. (2009). “Free riders and pious sons—why science research remains obligatory.” **Bioethics**, 23(3): 161–171.
- Citywire (2021, May 22). **Throgmorton: We pick the winners of Covid Darwinism**. Accessed 2021, June 17 from <https://citywire.co.uk/investment-trust-insider/news/throgmorton-we-pick-the-winners-of-covid-darwinism/a1511112>

- Claeys, G. (2000). “The “Survival of the Fittest” and the Origins of Social Darwinism.” **Journal of the History of Ideas**, 61(2): 223–240.
- Claeys, G. (2002). “The "Survival of the Fittest" and the Origins of Social Darwinism” **Journal of the History of Ideas**, 61(2): 223-240.
- Cunningham, C. (2020, February 11). "survival of the fittest". **Encyclopedia Britannica**. Accessed 2021, June 17 from <https://www.britannica.com/science/survival-of-the-fittest>.
- Darwin, C. (1926). **The Origin of Species**, first British edition. Chapter IV 109-10. London: John Murray.
- Delanty, G. (2020, May). **Six political philosophies in search of a virus: Critical perspectives on the coronavirus pandemic**. Accessed 2021, June 17 from <https://www.lse.ac.uk/european-institute/Assets/Documents/LEQS-Discussion-Papers/LEQSPaper156.pdf>
- Duque Silva, G. A. & Prado Higuera, C. D. (2021, October 5). **Political Theology and COVID-19: Agamben’s Critique of Science as a New “Pandemic Religion”**. Accessed 2021, October 30 from <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/opth-2020-0177/html?lang=en>
- Eichhorn, A. & Potter, G. M. (1918). “Contagious abortion of cattle” **Circular** No.69: 1-16.

Fine, P., Eames, K. & Heymann, D. L. (2011) “Herd Immunity: A Rough Guide” **Clinical Infectious Diseases**, 52(7): 911–916.

France24. (2020, April 2). **Coronavirus pandemic: What exactly is the "herd immunity" strategy put in place in Brazil and Sweden?** [Video file]. Retrieved from <https://www.france24.com/en/video/20200402-coronavirus-pandemic-what-exactly-is-the-herd-immunity-strategy-put-in-place-in-brazil-and-sweden>

Gherghel C., Nastas D., Hashimoto T., Takai J., Cargile A. (2019). “Culture, Morality, and the Effect of Prosocial Behavior Motivation on Positive Affect.” **Ethics Behav**, 30:126–149.

Ghosh, P. (2020, March 14). **Coronavirus: Some scientists say UK virus strategy is 'risking lives'**. Accessed 2021, June 17 from <https://www.bbc.com/news/science-environment-51892402>.

Giubilini, A., Douglas, T., & Savulescu, J. (2018). “The moral obligation to be vaccinated: utilitarianism, contractualism, and collective easy rescue.” **Medicine, health care, and philosophy**, 21(4): 547–560.

Giubilini, A., Douglas, T., & Savulescu, J. (2018). “The moral obligation to be vaccinated: utilitarianism, contractualism, and collective easy rescue.” **Medicine, health care, and philosophy** 21(4): 547–560. <https://doi.org/10.1007/s11019-018-9829-y>

Hacker, A. (1954). "Capital and Caruncles: The "Great Books" Reappraised." **The American Political Science Review**, 48(3): 775–786.

Held, V. (1970). "Can a Random Collection of Individuals be Morally Responsible?" **The Journal of Philosophy**, 67(14): 471–481.

Hobbes, T. (1996). **Leviathan**. Oxford: Oxford University Press.

Horton, J. (2010). **Political Obligation**. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Hume, D. (1994). "Of the Original Contract" In Stuart Warner, S. & Livingston, D. (Eds.) **Political Writing**. Indianapolis: Hackett.

Kelley, B. (2020, May 30). **We are not all in the same boat. We are all in the same storm. Some are on super-yachts. Some have just the one oar.** Accessed 2021, July 29 from <https://www.damianbarr.com/latest/https/we-are-not-all-in-the-same-boat>.

King, B. (2021, June 22). **How much is Covid costing the UK and how will we pay?** Accessed 2021, June 17 from <https://www.bbc.com/news/business-52663523>.

Lawford-Smith, H. (2012). "The Feasibility of Collectives' Actions." **Australasian Journal of Philosophy**, 90(3): 453-467.

Lukes, S. (1969). "Durkheim's 'individualism and the intellectuals'" **Political Studies**, 17(1): 14–30.

Luyten, J., Vandeveld, A., Van Damme, P. & Beutels, P. (2011). "Vaccination Policy and Ethical Challenges Posed by Herd

- Immunity, Suboptimal Uptake and Subgroup Targeting.” **Public Health Ethics**, 4(3): 280-291.
- Mill, J.S. (1910). **Utilitarianism, Liberty, Representative Government**. New York: Dutton.
- Mill, J.S. (1998). **Utilitarianism**. Oxford: Oxford University Press.
- Mill, J.S. (2005). "The subjection of women" In Cudd, Ann & Andreasen, Robin (eds.) **Feminist Theory: A Philosophical Anthology**. Oxford: Massachusetts.
- Miller-Levi, M. (2021, March 2). **The link between Darwinism and customer behavior during COVID-19**. Accessed 2021, June 17 from <https://www.researchworld.com/the-link-between-darwinism-and-customer-behavior-during-covid-19/>
- Nozick, R. (1974). **Anarchy, State, and Utopia**. New York: Basic Books.
- Ostrom, E. (2000). "Collective Action and the Evolution of Social Norms.” **The Journal of Economic Perspectives**, 14(3): 137–158.
- Ostrom, E. (2009). "Building Trust to Solve Commons Dilemmas: Taking Small Steps to Test an Evolving Theory of Collective Action” In Levin, S. (eds) **Games, Groups, and the Global Good**. Springer Series in Game Theory. Berlin, Heidelberg: Springer.
- Oswald, A. J. & Powdthavee, N. (2020). "The Case for Releasing the Young from Lockdown: A Briefing Paper for Policymakers," **IZA Discussion Papers** No.13113, Institute of Labor Economics (IZA).

- Potter, G., & Eichhorn, A. (1918). "Contagious Abortion of Cattle" Kansas Agricultural Experiment Station **Circular**, 69: 1-16. Accessed 2021, June 17 from <https://www.ksre.k-state.edu/historicpublications/pubs/SC069.PDF>.
- Scheffler, S. (1988). **Consequentialism and Its Critics**. Oxford: Oxford University Press.
- Simmons, A. J. (1979). **Moral Principles and Political Obligations**. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Singer, P., & Plant, M. (2020, April 6). **When Will the Pandemic Cure Be Worse Than the Disease?**. Accessed 2021, June 17 from <https://www.project-syndicate.org/commentary/when-will-lockdowns-be-worse-than-covid19-by-peter-singer-and-michael-plant-2020-04?barrier=accesspaylog>
- Skinner, Q. (1978). **The Foundations of Modern Political Thought: Volume 2, The Age of Reformation**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Skinner, Q. (1998). **Liberty before Liberalism**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Smith, A. (2002). "The Theory Of Moral Sentiments" In Haakonssen, K. (Ed.) **Adam Smith: The Theory of Moral Sentiments (Cambridge Texts in the History of Philosophy)**. Cambridge: Cambridge University Press.

- Smyth, C. (2021, February 18). **Define an acceptable level of Covid deaths**. Accessed 2021, July 29 from <https://www.thetimes.co.uk/article/define-an-acceptable-level-of-covid-deaths-kfz7lm0b8>
- Stewart, H. & Busby, M. (2020, March 13). **Coronavirus: science chief defends UK plan from criticism**. Access 2021, June 17 from <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/13/coronavirus-science-chief-defends-uk-measures-criticism-herd-immunity>.
- Sullivan, R. J. (1989). **Immanuel Kant's Moral Theory**. Cambridge: Cambridge University Press.
- T. H Green, T. H. (1986). **Lectures on the Principles of Political Obligation and Other Writings**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Taylor, C. (2005). "Democritus" In S. Harrison & M. Lane (Authors) & C. Rowe & M. Schofield (Eds.), **The Cambridge History of Greek and Roman Political Thought** (The Cambridge History of Political Thought, pp. 122-129). Cambridge: Cambridge University Press.
- Verweij, M., & Dawson, A. (2004). "Ethical principles for collective immunisation programmes." **Vaccine**, 22(23-24): 3122–3126.
- West, Henry R. (2003). **An Introduction to Mill's Utilitarian Ethics**. Cambridge: Cambridge University Press.

- Wringe, Bill (2016). "Collective Obligations: Their Existence, Their Explanatory Power, and Their Supervenience on the Obligations of Individuals." **European Journal of Philosophy**, 24(2): 472-497.
- Yang, L., & Ren, Y. (2020). "Moral Obligation, Public Leadership, and Collective Action for Epidemic Prevention and Control: Evidence from the Corona Virus Disease 2019 (COVID-19) Emergency." **International journal of environmental research and public health**, 17(8): 2731.